

Düşünen Gençlik

İNSAN

Ma'ruf ÇAKSU

(Kayseri Y. İslâm Ens. Öğrencisi)

zerinde yaşamakta olduğumuz dünyanın ve onun tabii olduğu güneş sisteminin, top yekûn kainatın ne zaman, nasıl ve ne şekilde yaratıldığını; keza cazibe kanunlarının iflâs edeceği, dağların, taşların hallâç pamuğu gibi atılacağı, hülâsa kainat sisteminin yıkılıp bozulacağı günü de her türlü malûmatımıza rağmen kat'î olarak bilmiyoruz ve bilemiyeceğiz.

Kainât kitabının ilk ve son yaprakları elimizde değil. Elimizde olmayan bu sayfaların muhteviyatı hakkında kat'î bilgimiz yok.

Bize düşen vazife ilk ve son sayfaları elimizde olmayan kainat kitabının diğer sayfalarını tetkik etmek.

Bülbüldeki ötüş, arıdaki disiplin, karıncadaki çalışkanlık, köpekteki sadakat...

Doğan güneş, batan ay, ışıldayan yıldız...

Bir kaç dakika bile onsuz yaşayamadığımız hava...

Emir olmadan aralıksız olarak çalışan kalp, ciğer, böbrekler.

İşiten kulak, gören göz, anlayan dimağ...

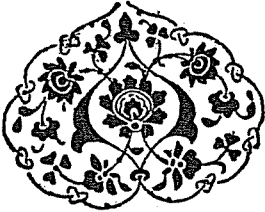
İNSAN : O muazzam varlık, akli, konuşması, mantığı, zekâsı, hafızası, irade ve muhakemesi ile aşkı, sevgisi, şefkati, merhame-ti, maddî yapısı ve ruhû melekeleri ile başlı başına bir âlem...

A llahımızın yeryüzünde halîfesi. O insanki, hilkatin emsalsiz, harikulâde nüktesi. İnsan kainatta her şey... İnsanlığa yeten insandan daha büyük kuvvet yok. O, herşeyi tasarruf eden, bütün gizli mânâları kavrayabilen tek mahlûk...

İnsan bütün tezatların barındığı bir hayat...

«Kendi kendime günahlarımı açarken görüyorum ki, en iyi huylarım da bile kötüye çalan bir taraf var.» (Montaigne)

«O, hem anatomistlerin kesip parçaladıkları kadavra, hem psikologlarla manevî hayata emredenlerin müşahade altında buldukları şuur hemde iç murakabenin her birimize ifşa ettiği şahsiyettir.» diyen Alexis Carrel, çizdiği insanda yine tezatlar âlemine işaret ediyor.

İnsandaki iyiyi, güzeli, doğruyu gören ve sezen insanoğlu da şunu soruyor: İyi, doğru, güzel olan ben nerede, bunu bana söyleyen nerede?

«İnsanı öğrenelim, insanı bilelim ve bu bilgiye de kendimizden başlayalım» (Sokrat).

İnsanı öğrenmek, insanı bilmek için nebat hayvan ve insan arasında bir mukayese yapalım. Bütün canlılar hayat sahibidir. Dođar büyük, yer içer, uyur, dölleniir, ölüir

NEBAT: Hayat sahibidir. Dođar, büyür, ölüir. Yer içer, uyur, dölleniir. Nebat yemek, içmek ve döllenmek için bir vasıtaya muhtağtır. Su vermezsen kurur, gübre koymazsan cılız kalır. Rüzgâr, arı, kelebek... v.s. olmazsa döllenme yapamaz.

Tembellik edip çalışmayan, başkasının sırtından geçinen, sabahleyin pijamasını çıkarıp lâlettayin fırlatan, yaşayışında başkasına muhtağ olduğu için nebatır. Hayvan dahi olamamıştır.

HAYVAN: Hayat sahibidir. Dođar, büyür, ölüir, yer, içer, dölleniir. Nebattan fazla olarak hareket sahibidir. Hayvan hareketle yeme, içme... bütün ihtiyaçlarını temin eder.

İnsan fabrikaya gider. Çalışır. Nişin? Para kazanmak için. Yaptığı nedir? Hareketidir.

İnsan okula gider. Diploma alır. Nişin? Para kazanmak için, ihtiyaçlarını giderecektir. Yaptıkları harekettir. Hayvan da işkembesini doldurmak için çayırda dağda, bayırda dolaşır. Öyleyse insan bu durumda hayvandır.

İnsan vatan severdir. Hayvan da vatanını sever. Sicilya Adasına bırakılan köpek, Boğazi yüzerek geçiyor. İtalya'daki evine dönüyor. Torbaya koyup uzağa bırakılan kedi, gittiği yolları görmediği halde gece yıldızlara bakarak evine dönüyor. Vatan severlik hayvanda da olduğuna göre insan hayvandır.

Eğer kedi acı almamış olsaydı şimdi ayaklarımız altında kuyruğu ezilmiş olacaktı. Çocuğın eline oyuncak olarak verileliden beri belki şimdi nesli de kesilmiş olacaktı. Eğer eşek yorgunluğunun acısını duyarak inat edip yere yatmamış olsaydı ona ölünceye kadar yük taşıtmaktan belki de çekinmiyecektik. Korku ve hiddet, keder ve sevinç hallerini hayvanlarda da müşahede ederiz. Ribo'ya göre korku ve hiddet, hayatı muhafaza iğgüdüsüyle ilgilidir. İnsanda olan duygu hayatı hayvanda da olduğuna göre insan hayvandır.

İNSAN: Hayat sahibidir. Dođar, büyür, ölüir. Yer, içer, uyur, dölleniir. Hareket eder. Hayvandan fazla olarak akıl sahibidir.

Hayvan ne zaman aklını kullanırsa o zaman insandır.

Ben neyim, kimim. Nişin bu dünyaya geldim ve gelişimizdeki gaye nedir? İşte bunları düşündüğümüz ve tatbik ettiğimiz zaman insanız.

«Bir insanın insan olaiblime şansı İngiltere Kralı olmak şansından daha zordur.» (Bir İngiliz Alimi).

İçimizde iki komutan var. Biri bizi iyiliğe teşvik eder. Diğeri ise fenalığa, hatalara sürüklemek ister. Hayattaki zaferimiz veya mağlubiyetimiz bu iki kumandanandan birine tâbli oluşumuza bağıdır. Vazifemiz, akıl denilen dürbünü, bu birbirine zıt iki nokta üstünde dolaştırıp acıyı tatlıdan, çirkini güzelden, yanlış doğrudan ayırmak verdiğimiz kararı âmeli sahaya intikal ettirmektir.

Başka bir keyfiyet de arzularımızın bize değil, bizim arzularımıza hâkim olmamızdır. Körü körüne tabi olunan her meyil, her arzu tekâmül yolunda insanı gelmeler, insaf etmeden harcar. Biz arzuların dizginini elde tutan bir kuvvete sahip isek at oynatan suvari gibi istediğimiz zaman durdurur, koşturur ve şahlandırırız.

Bir insan kumar oynamaya, içki içmeye alışmıştır. Yakasını kurtaramadığı içki ve kumarın esiridir. Burada efendi olan o insan değil, kumar ve içkidir. Böyle bir insan ne kadar şöhrete ve servete sahib olursa olsun yine bir zalıdan başka birşey değildir.

Hayrın şerre zaferi bir memleket fethetmekten daha zevkli, belki daha müşküldür.

Keşaf der ki:

«Meleklerde şehvetsiz akıl vardır. Hayvanlarda akılsız şehvet vardır. İnsanlar da ise hem akıl, hem şehvet vardır. İnsan aklını kullanırsa melekten üstündür. İnsan aklının değil, nefsinin eseri olursa, değil melekten hayvandanda aşağıdır.»

Acaba insanı melekten üstün kılan akıl hakikatı bulabilirmi?

Feylesof Bergson'a «Sen akılcılık mesleğini yıktın ama metodun yine aklidir» diyorlar. O da: «İşte aklın atacağı en nihai adım kendi kendinin hiçliğini anlamasıdır» diyor.

«İnsan hiç bir şeyin hakikatini idrak edemez. Zira, onun bilgisinin başlangıcı duyulardır. Akıl vasıtasıyla —ancak— benzeyenleri ve ayrılanları seçebilir.» (Farâbi)

Ve Paskal haykırıyor:

«Ey aciz akıl, zavallılığımızı anlayınız!»
«İdrak, idrakin aczini idrak etmektir.»

(Hz. Ebu Bekir)

Goethe: Hakikatları kavrayamayan akla akıl diyemiyor ve şöyle izah ediyor:
«Akıl yalnız hakikatte bulunur.»

İmam-ı Gazali ise: «Gördüm ki akıl izmihlâl içindedir. Ve her şey Peygamberin ruhâniyetine yapışma dâvasıdır; akli bıraktım ona yapıştım.»

Adem oğlu dünyada yemek için yaşıyorsa insan değildir. Çünkü dünyada yemek için yaşayan hayvandır.

Ademoğlu dünyada gezmek için, tozmak için yaşıyorsa insan değildir. Çünkü dünyada gezmek için tozmak için yaşayan hayvandır.

Ademoğlu dünyada hayvanî zevklerini tatmin için yaşıyorsa insan değildir. Çünkü dünyada hayvanî zevklerini tatmin için yaşayan hayvandır. Halbuki Allahü Teâlâ: «Zariyat sûresi, âyet 56» da:

«Ben cinleri de insanları da (başka hikmetle değil) ancak bana kulluk etsinler diye yarattım. buyuruyor.

Öyleyse ademoğlu Alah'a kulluk ettiği yani emirlerini yerine getirdiği, nehylerinden kaçındığı nisbette insandır. Onun için de insanca yaşaması tabii ve zaruridir.

Hakiki insan, kendini kıran, rahatsız edenlere karşı musamahakârdır. İnsan, insanın iyi vasıflarını görmeğe çalıştığı için mesuttur. Birinin tevazuunu, diğerinin cömertliğini hoş gitmiyecek vasıfları arasında daima ön plâna geçirir. Zira bilir ki, başkalarının kötülüklerini görmek istemiyen kötülüğe uğramayacaktır. Ama kendisindeki fenalıklarının üstünde durmayanların inkisarıda tabiidir.

Hem kendimizi, hem başkalarına faydalı olmağı istiyorsak, insanları sevelim ve onlara sevginin icab ettirdiği lütfü, merhameti, dostluğu göstereyim.

Her kötülüğün, her çekişmenin, her anlaşmazlığın başı, ikilik ve ayrılıktır. Eğer şu gök kubbenin altındaki bütün yaratılmışları bir bütünün parçası olarak görmeğe alışsak, o zaman tabiatıyla herkesin bir ayrı vazifesi, bir ayrı fonksiyonu olduğunu bilir ve bu uyanık görüşle de tahminimizin çok üstünde bir kuvvet ve huzur buluruz.

İnsanların korkması lâzım gelen en büyük felâket kötü ahlâktır. En büyük tehlike, iyi olabilmek elindeyken kötü olmaktır. Birbirimize yardım edelim, birbirimizi sevelim. Şiddet ve hiddetin temin etmekten âciz kaldığı neticeyi, pek çok defa tatlılık ve hoşluk elde edebilir. Sonra yaptığı iyiliğe karşılık beklemeyen ve bunu sırf insanî bir borç olarak benimsemiş kimselere halk daima minnettardır. İyilik yapmak ve onun mukabilinde teşekkür beklemek âdetâ o iyiliği satmak ve bedelini istemek demektir. Bu davranışı sağlıyan da sadece Allah'ı bilmek ve Allah'ı sevmek, kul olduğunu bilmektir.

Fertlerle ve cemiyetle olan organik ve psikolojik münasebetimizde Allah sevgisini esas tutacak olursak her birimiz hasta dünyanın derdine bir şifa, bir merhem olmuş oluruz. Allah'ı sevenin mahlukatı da seveceği tabiidir.